

PAŃSTWOWA INSPEKCJA PRACY

Zjawiska charakterystyczne w prawie pracy w 2009 r. występujące na terenie województwa mazowieckiego

Opracowanie na podstawie działalności
prewencyjno-kontrolnej
Okręgowego Inspektoratu Pracy
w Warszawie

- **Warszawa i województwo mazowieckie to najprężniej rozwijający się ośrodek w Polsce.**

Na tym terenie usytuowana jest największa liczba siedzib, centralnych organów założycielskich polskich i zagranicznych firm . Tu także zlokalizowane są najważniejsze urzędy państwowe.

- Na terenie podlegającym OIP w Warszawie zarejestrowanych jest 17,24 % podmiotów gospodarki narodowej.
- W województwie mazowieckim jest największa liczba zatrudnionych osób w Polsce – ponad 2,5 mln ...

W związku z tak wysoką liczbą zatrudnionych na terenie Mazowsza oraz równie wysoką liczbą działających na tym terenie podmiotów gospodarczych do Okręgowego Inspektoratu Pracy w Warszawie wpływa największa liczba skarg na pracodawców.

Tematyka skarg jest bardzo złożona, poruszanych jest w nich wiele problemów dotyczących przestrzegania obowiązującego prawa.

W 2009 r., podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej skarg i wniosków dotyczyło wypłaty wynagrodzeń (43,1 % ogółu skarg) lub naruszeń przepisów o czasie pracy (10,71 % ogółu skarg)

Państwowa Inspekcja Pracy jest organem powołanym do sprawowania nadzoru i kontroli przestrzegania prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, a także przepisów dotyczących legalności zatrudnienia i innej pracy zarobkowej w zakresie ustalonym w ustawie o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz. U. z 2007 r., Nr 89, poz. 589).

Uprawnienia organów PIP

Inspektor pracy ma prawo przeprowadzenia o każdej porze dnia i nocy, bez uprzedzenia, kontroli przestrzegania prawa pracy, a w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, we wszystkich podmiotach, na rzecz których świadczona jest praca przez osoby fizyczne.

W razie stwierdzenia naruszenia przepisów **inspektor pracy** jest uprawniony wydać nakaz (decyzję administracyjną) np.:

- usunięcia stwierdzonych uchybień, gdy naruszenie dotyczy przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy,
- natychmiastowego wstrzymania prac lub skierowania pracowników lub osób do innych prac, gdy naruszenie powoduje bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia pracowników lub osób wykonujących te prace,

- wypłaty należnego wynagrodzenia za pracę, a także innego świadczenia ze stosunku pracy przysługującego pracownikowi.

Inne nieprawidłowości inspektor pracy reguluje poprzez Wystąpienie.

Za wykroczenie przeciwko prawom pracownika inspektor pracy ma prawo ukarać sprawcę wykroczenia mandatem lub wystąpić do sądu z wnioskiem o jego ukaranie.

Ustawa o łagodzeniu skutków kryzysu ekonomicznego dla pracowników i przedsiębiorców (Dz. U. z 2009 r., Nr 125, poz. 1035)

Ustawa przewiduje m. in. udzielenie pomocy przedsiębiorstwom dotkniętym skutkami kryzysu, w formie pomocy publicznej oraz zmiany w prawie pracy, umożliwiające zachowanie zatrudnienia na dotychczasowym poziomie.

Przepisy ustawy o łagodzeniu skutków kryzysu ekonomicznego dla pracowników i przedsiębiorców stosuje się do przedsiębiorców w rozumieniu ustawy z dnia 02.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2007 r., Nr 155, poz. 1095, ze zm.).

Przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna nie będąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą.

Za przedsiębiorcę uznaje się także wspólników spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.

Ustawa „pakiet antykryzysowy” wyróżnia dwie grupy przedsiębiorców:

1. przedsiębiorcy bez względu na wielkość i kondycję finansową.
2. przedsiębiorcy, mający przejściowe trudności finansowe (po spełnieniu warunków ujętych w ustawie i uzyskaniu zaświadczenia).

Wszyscy przedsiębiorcy (bez względu na sytuację finansową) art. 9-11 i art. 13:

- wydłużenie okresu rozliczeniowego do 12 m-cy
- indywidualny rozkład czasu pracy (eliminacja konieczności wypłacania dodatku za rozpoczynanie pracy drugi raz w tej samej dobie pracowniczej)

- możliwość ustalenia indywidualnego rozkładu czasu pracy na wniosek pracownika opiekującego się dzieckiem do 14 roku życia lub członkiem rodziny wymagającym jego osobistej opieki,
- ograniczenie w zatrudnianiu na podstawie umów okresowych (na czas określony)
  - tylko przez 24 miesiące w trakcie trwania pakietu.

Przedsiębiorcy w przejściowych trudnościach finansowych (dodatkowo):

- obniżony wymiar czasu pracy – do 6 m-cy, nie więcej niż do 1/2 etatu,
- przestój ekonomiczny – do 6 m-cy,
- finansowanie świadczeń (dopłata do wynagrodzeń) i składek z FGŚP,

- fundusz szkoleniowy, z którego można finansować koszty szkoleń i studiów podyplomowych oraz wypłatę stypendiów,
- szczególna ochrona stosunku pracy w okresie pobierania ww. świadczeń związanych z przestojem lub obniżonym wymiarem czasu pracy, oraz w okresie bezpośrednio przypadającym po tych okresach – nie dłużej niż przez okres 12 m-cy łącznie.

Cele wprowadzenia ustawy o łagodzeniu skutków kryzysu:

- umożliwienie pracodawcom dostosowania kosztów pracy do trudniejszej sytuacji ekonomicznej.
- łagodzenie jej skutków, które odczują pracownicy,
- zahamowanie liczby zwolnień z pracy.

Wykorzystanie przez pracodawców rozwiązań wprowadzonych ww. ustawą na obszarze działalności OIP Warszawa:

- 7 pracodawców uzyskało status przedsiębiorcy w przejściowych trudnościach finansowych,
- do OIP W-wa zgłoszono:
  - 37 porozumień dot. wydłużenia okresu rozliczeniowego

- 1 porozumienie dot. możliwości rozpoczynania pracy w tej samej dobie pracowniczej,
- **ogólnie Porozumieniami objęto około 15 tyś. pracowników.**

Dzięki wprowadzeniu pakietu antykryzysowego, w 2009 r. nie zanotowano znacznego wzrostu zwolnień grupowych.

Jednocześnie, przy zwalnianiu pracowników, najczęściej podawanym uzasadnieniem była zła sytuacja ekonomiczna pracodawcy – likwidacja stanowisk pracy lub redukcja etatów.

Coraz częstsze trudności z egzekwowaniem należnych świadczeń ze stosunku pracy – wzrosła liczba pracodawców, którzy naruszyli przepisy o wynagrodzeniach – główne przyczyny to:

- kryzys ekonomiczny,
- brak środków finansowych,
- zamierzony efekt działania władz spółek - doprowadzenie do bankructwa jest działaniem mającym na celu zwiększenie zysków.

W 2009 r. o około 117 % zwiększyła się kwota świadczeń, których dotyczyły nieprawidłowości.

Najczęściej występowały one w:

- budownictwie,
- przetwórstwie przemysłowym,
- transporcie,
- handlu i naprawach.

W zakresie przestrzegania przez pracodawców przepisów o czasie pracy – aż 65 % kontroli przeprowadzono na skutek skarg pracowniczych.

Najczęściej występujące nieprawidłowości dotyczyły:

- nie określenia wymiaru czasu pracy i długości okresu rozliczeniowego,

- nie zapewnienia odpoczynku dobowego i tygodniowego,
- przekraczania dopuszczalnej liczby godzin nadliczbowych,
- stosowania systemów czasu pracy nie przewidzianych w regulaminach pracy,
- naruszania zasady przeciętnie 5 dniowego tygodnia pracy,
- nierzetelnego prowadzenia ewidencji czasu pracy.

Należy również zauważyć:

- poprawę sytuacji u pracodawców zatrudniających powyżej 20 pracowników, szczególnie w obszarze zapewnienia odpoczynków dobowych i tygodniowych,
- problemy z interpretacją przepisów o czasie pracy u „małych” przedsiębiorców (planowane przez OIP W-wa krótkie seminaria podnoszące poziom wiedzy na temat czasu pracy).

Stwierdzono wiele nieprawidłowości w zakresie przestrzegania przepisów o czasie pracy głównie u przedsiębiorców wykonujących usługi transportowe (drogowe i szynowe):

- praca ponad obowiązujące normy,
- nie wykazywanie pracy w godzinach nadliczbowych,
- naruszanie okresów rozliczeniowych,
- naruszanie prawa do odpoczynku.

W 2009 r. przeprowadzane były kontrole w zakresie czasu pracy kierowców w związku z przyjęciem przez Radę Ministrów „Krajowej Strategii Kontroli przepisów w zakresie czasu jazdy i czasu postoju, obowiązujących przerw i czasu odpoczynku na lata 2009 – 2010.

Inspektorzy pracy OIP w Warszawie skontrolowali podmioty zatrudniające kierowców, obejmując kontrolą ponad 26 tysięcy dni pracy kierowców.

Stwierdzone naruszenia stanowią zagrożenie dla kierowców będących pracownikami, jak i osób postronnych uczestniczących w ruchu drogowym.

Dlatego też w 2010 r. ulegnie zwiększeniu liczba kontroli w powyższym zakresie i nakładane grzywny w drodze decyzji powinny wpłynąć na poprawę bezpieczeństwa w transporcie drogowym.

W zakresie przestrzegania przepisów o czasie pracy w transporcie drogowym aktywnie współpracujemy z Inspekcją Transportu Drogowego i Policją.

Należy odnotować zadowalające zjawisko zmniejszania nieprawidłowości w zakresie przestrzegania przez pracodawców uprawnień związanych z rodzicielstwem.

Najczęściej naruszane przepisy dotyczyły:

- nieprzedłużania umów okresowych do dnia porodu,
- zatrudniania kobiet w ciąży pow. 8 godz./dobę
- nie ustalenia wykazu prac wzbronionych kobietom.

W dalszym ciągu utrzymuje się problem z terminowością udzielania i wykorzystania urlopów wypoczynkowych.

Nieprawidłowości stwierdzono w 59 % skontrolowanych zakładów

(jak wiadomo urlopy należy wykorzystać za ubiegły rok najpóźniej do końca I kwartału roku następnego)

Podczas kontroli przeprowadzonych przez organy pip zwrócono uwagę na niedostateczny poziom szkoleń w zakładach pracy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Instruktaż stanowiskowy przeprowadzają osoby nie posiadające odpowiednich kwalifikacji i doświadczenia zawodowego.

W wielu przypadkach brak jest ponownego instruktażu stanowiskowego w razie zmiany przez pracownika dotychczas zajmowanego stanowiska lub zmian techniczno-organizacyjnych na danym stanowisku.

Charakterystyczny jest także brak sprawdzenia i oceny przeprowadzającego instruktaż nt. sposobu wykonywania pracy przez pracownika.

Z bezpieczeństwem i higieną pracy związana jest także problematyka ponoszenia kosztów dodatkowych badań, testów czy uprawnień. Dotyczy to np. przedstawicieli handlowych, kierowanych przez lekarzy medycyny pracy na badania psychotechniczne wymagane dla kierowców.

W ocenie PIP nie są one konieczne, pracodawcy więc kwestionują konieczność pokrywania tych kosztów.

Dyskusyjna także pozostaje kwestia odpłatności za niektóre dodatkowe uprawnienia czy kwalifikacje – przepisy nie regulują tego wprost, kto ma ponosić koszty, co bardzo często prowadzi do sytuacji konfliktowych pomiędzy pracownikiem a pracodawcą.

Pozytywnym zjawiskiem w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy w 2009 r. była poprawa warunków pracy w placówkach handlowych wielkopowierzchniowych.

Lecz niestety cały czas zauważa się w nich naruszanie przepisów dotyczących szczególnie składowania i magazynowania towarów.

Najczęstszą przyczyną tych nieprawidłowości jest niedostosowanie pomieszczeń do ilości przyjmowanego towaru.

W 2009 r. stwierdzono także poprawę warunków pracy i przestrzegania bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach objętych wzmożonym nadzorem, charakteryzujących się najwyższym nasileniem zagrożeń zawodowych.

Potwierdza to spadkowa tendencja wypadków przy pracy. W 2009 r. do OIP W-wa zgłoszono 535 wypadków przy pracy (tj. o 62 mniej niż w 2008 r.)

Zatrudnianie osób niepełnosprawnych – to również problem pracodawców.

Nieprawidłowości dotyczyły przede wszystkim obiektów i pomieszczeń pracy, przystosowania stanowisk pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych, przygotowania pracowników do wykonywania obowiązków (brak odpowiednich szkoleń w dziedzinie bhp oraz badań lekarskich).

Omawiając problemy bezpieczeństwa i higieny pracy nie można pominąć współdziałania organów PIP w ramach projektu EURO 2012.

Została nawiązana współpraca z inwestorami i generalnymi wykonawcami stadionów, w szczególności Stadionu Narodowego w Warszawie.

W trakcie stałego nadzoru nad inwestycjami organy inspekcji pracy zwracają przede wszystkim uwagę na bezpieczne wykonywanie robót budowlanych, sprawdzają procedury i instrukcje, w ramach cyklicznych spotkań udzielają porad i konsultacji.

Podjęte zostały na wielu płaszczyznach działania prewencyjne wpisujące się w projekt EURO 2012.

Zwiększyła się liczba kontroli w tym zakresie, rozszerzona została ich tematyka, m. in. o sprawdzanie wystawianych przez przedsiębiorców oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcom. Okazało się, że tylko nieliczni potencjalni pracodawcy mieli zamiar zatrudnić deklarowanych cudzoziemców, a i oni sami nie byli zainteresowani podjęciem pracy.

Przy zatrudnianiu cudzoziemców na terenie województwa mazowieckiego najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami było powierzanie im pracy bez wymaganych prawem zezwoleń na pracę oraz nie uwzględnianie w umowach zawieranych z cudzoziemcami warunków zawartych we wniosku o wydanie zezwolenia na pracę.

W trakcie kontroli legalności zatrudnienia obywateli polskich stwierdzono, iż do najczęstszych naruszeń przepisów dochodziło w zakresie potwierdzania pracownikom warunków zatrudnienia umowami o pracę oraz zgłaszania ich do ubezpieczeń społecznych.

PAŃSTWOWA INSPEKCJA PRACY

Dziękuję za uwagę

Ostrołęka, 11.03.2010 r.